

УДК 338.48(477)

Шикіна О.В.*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та управління туризмом
Одеського національного економічного університету***Ліптуга І.Л.***аспірант кафедри економіки та управління туризмом
Одеського національного економічного університету***АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ****ANALYSIS OF THE STRUCTURE OF TOURIST FLOWS OF ODESSA REGION****АНОТАЦІЯ**

У статті проаналізовано структуру туристичних потоків Одеської області. Виявлено місце Одеської області серед інших адміністративно-територіальних одиниць України за видами туризму. Проведено дослідження розподілу туристів за видами туризму та метою поїздки у порівнянні з загальними показниками по Україні. Наведено країни, до яких найчастіше подорожують туристи Одеської області. Представлено структурні зрушення в іноземному туризмі Одеської області.

Ключові слова: туристичні потоки, туристичний оператор, туристичне агентство, в'їзний туризм.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализирована структура туристических потоков Одесской области. Выявлено место Одесской области среди других административно-территориальных единиц Украины по видам туризма. Проведено исследование распределения туристов по видам туризма и цели поездки по сравнению с общими показателями по Украине. Приведены страны, в которые чаще всего путешествуют туристы Одесской области. Представлены структурные сдвиги в иностранном туризме Одесской области.

Ключевые слова: туристические потоки, туристический оператор, туристическое агентство, въездной туризм.

ANNOTATION

The article deals with the structure of tourist flows of Odessa region. The place of Odessa region among other administrative and territorial units of Ukraine by types of tourism was discovered. The research of tourist distribution by type of tourism and the purpose of the trip, compared with the general indices in Ukraine, was conducted. The list of countries most visited by tourists from Odessa region is given. Structural changes in foreign tourism of Odessa region are presented.

Keywords: tourist flows, tour operator, travel agency, incoming tourism.

Постановка проблеми. Одним із показників розвитку туризму в окремо взятій області може слугувати обсяг туристичного потоку, що кількісно відображує фактичне перебування туристів на даній території. У 2014 р. на території Одеської області здійснювали туристичну діяльність 249 суб'єктів (172 юридичні особи та 77 фізичних осіб – підприємців), послугами яких скористались 43,4 тис. туристів та екскурсантів [1], у той час як у 2013 р. працювало 302 суб'єкта туристичної діяльності, які надали послуги 61,6 тис. туристам та екскурсантам [2]. Своєчасний аналіз падіння на 30% (18,2 тис. осіб) туристичного потоку Одеської області дозволить запропонувати ряд заходів для приваблення іноземних туристів та підвищення туристичного рейтингу на внутрішньому ринку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню туристичних потоків Одеської області присвячені наукові роботи таких вітчизняних учених, як С.С. Галасюк [3; 4], В.Г. Герасименко [5], С.Г. Нездоймінов [6], В.Я. Павлоцький [5] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню кількість публікацій, присвячених розвитку туризму в Одеській області, загальні зміни у туристичних потоках України та місце Одеської області у них залишаються не розглянутими.

Мета статті полягає у виявленні тенденцій перерозподілу туристичних потоків Одеської області за 2012–2014 рр. задля аналізу основних напрямів розвитку туризму та розгляду основних проблем підвищення конкурентоспроможності області у сфері туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позицію країни на міжнародному туристичному ринку визначають за допомогою сальдо туристичного балансу – це різниця між обсягами в'їзного та виїзного туризму. Розглядаючи структуру туристичного потоку країни, можна зробити висновок про потенціал розвитку окремих напрямків туризму. У 2014 р. розподіл між окремими видами туризму в Україні становив (табл. 1):

- загальна кількість обслужених туристів – 2 216 957 осіб (100,00%);
- в'їзний туризм – 16 618 осіб (0,75%);
- виїзний туризм – 1 925 344 особи (86,85%);
- внутрішній туризм – 274 995 осіб (12,40%).

Як бачимо із таблиці 1, за офіційними даними організованого туризму, Україна є емісійною туристичною країною, вона відправляє громадян більше, ніж приймає іноземців на своїй території. У випадку нашої країни це свідчить про нерозвиненість інфраструктури, недостатню інформованість іноземних туристів про туристичні атракції України, а найголовніше – про низький рівень довіри громадян інших країн щодо політичної стабільності та безпеки перебування. До політичної кризи питома вага в'їзного туризму у загальному обсязі складала 7,21% у 2013 р. та 9,80% у 2012 р. Також зменшується питома вага внутрішнього туризму України, як у відносному, так і в абсолютному

вираженні – у 2012 р. вона становила 24,00%, а у 2014 р. – 12,40%.

За 2012–2014 рр. загальний обсяг туристів в Одеській області зменшився на 37,32%, що відповідає 13-му місцю (рис. 1). Позитивне значення даного показника спостерігається тільки у м. Київ, а найбільше зменшення у відсотковому вираженні у Луганській, Донецькій, Чернігівській та Кіровоградській областях.

Розподіл за видами туризму в Одеській області дещо відрізняється від загального по країні. Спираючись на дані таблиці 1, в Одеській області в'їзний туризм займає більшу частку у 2014 р., ніж в Україні у цілому – 9,10%, хоча тенденція за останні три роки тягнє до спаду. Найбільша питома вага приходить на виїзний туризм – 76,94%, внутрішній туризм займає друге місце з показником 13,96%.

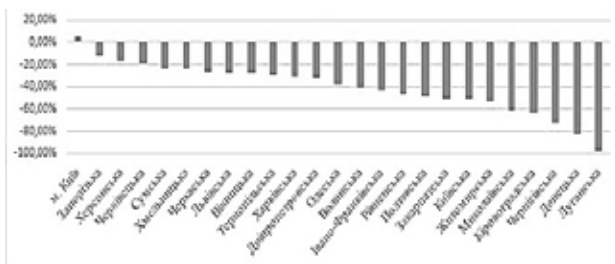

Рис. 1. Зміна загального обсягу туристів в регіонах України за 2012–2014 рр. [7–9]

Аналізуючи місце Одеської області у туристичному потенціалі України у цілому, необхідно відзначити, що політичні події 2014 р. наочно відобразились у структурі туристичного потоку країни. Так, за 2014 р. було вилучено з офіційної статистики автономну республіку Крим з містом державного підпорядкування – Севастополь, та значно знизилась показники обсягу туристичного потоку таких областей, як Луганська (зниження з 5070 осіб у 2013 р. до 307 осіб у 2014 р.) та Донецька (зниження з 82 779 осіб у 2013 р. до 12 084 осіб у 2014 р.) (табл. 2).

Таким чином, Одеська область за загальною кількістю обслужованих туристів за останні три роки піднялась з восьмого (2012–2013 рр.) на п'яте місце (2014 р.). Але у кількісному вираженні у 2014 р. потік туристів становив 32,5 тис. осіб, що на 30,7% (або 14,4 тис. осіб) менше, ніж у 2013 р.

За показником в'їзного туризму Одеська область у 2014 р. займає друге місце, поступаючись тільки Києву. Причиною такого зрушення (у 2012–2013 рр. – п'яте місце) слугувало вибуття з рейтингу АР Крим, м. Севастополь та різкий спад в'їзного організованого туризму у Львівській області.

Можемо констатувати, що найближчими конкурентами за в'їзним туризмом є м. Київ, Львівська та Івано-Франківська області.

Виїзний туризм для Одеської області займає перше місце у розподілі за організованими видами туризму. За останні три роки у рейтингу виїзного туризму України область піднялась з п'ятого (2012–2013 рр.) на четверте місце у 2014 р., але загальна кількість обслужованих виїзних туристів зменшилась у 2014 р. порівняно з 2013 р. на 57,6% або на 4,0 тис. осіб.

Кількість обслужованих внутрішніх туристів в Одеській області за останні три роки постійно зменшувалась та у 2014 р. складала 4,5 тис. осіб, що на 24,1% (або 1,4 тис. осіб) менше, ніж у 2013 р. Проте у рейтингу адміністративно-територіальних одиниць України Одеська область піднялась з 11-го місця у 2013 р. на сьоме місце у 2014 р., що свідчить про загальне зменшення обсягу внутрішнього туризму у країні.

Виявлено, що найближчими конкурентами Одеської області за внутрішнім туризмом є Львівська, Запорізька, Донецька та Вінницька області. Якщо більш детально розглянути структуру внутрішніх туристів, що відпочивали у Львівській області за метою поїздки, то 56,6% туристів їхали з ціллю лікування. Донецька область за останній рік відчула різкий спад, що і надалі буде простежуватися (з 24,9 тис. осіб у 2013 р. до 7,1 тис. осіб у

Таблиця 1

Розподіл туристів по видах туризму у 2012 – 2014 рр., осіб [7–9]

Регіон	Роки	Зміни у 2012–2014 рр., %	Загальна кількість туристів	у т. ч. по видах туризму		
				в'їзний	виїзний	внутрішній
Україна	2012	Зменшення на 17,29%	2680507	262465	1774737	643305
	2013		3067747	221272	2270001	576474
	2014		2216957	16618	1925344	274995
Структура туристопотоку	2012	-	100,00%	9,80%	66,20%	24,00%
	2013			7,21%	74,00%	18,79%
	2014			0,75%	86,85%	12,40%
Одеська область	2012	Зменшення на 37,32%	51808	9509	30628	11671
	2013		46845	6959	33910	5976
	2014		32475	2954	24987	4534
Структура туристопотоку	2012	-	100,00%	18,35%	59,12%	22,53%
	2013			14,85%	72,39%	12,76
	2014			9,10%	76,94%	13,96%

2014 р.), тобто цю область можна вилучити з переліку конкурентів.

Розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами за метою поїздки у 2014 р., потребує пояснення щодо визначення понять. До спортивного туризму згідно з роз'ясненнями щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-туризм, відносять

поїздки з метою зайняття спортом на аматорських засадах (участь у піших, велосипедних або лижних походах, зайняття альпінізмом, спелеотуризмом, водним, вітрильним, автомобільним або мототуризмом, перебування в літніх спортивних таборах тощо). Тобто перегляд спортивних заходів відноситься до «дозвілля і відпочинку». До спеціалізованого туризму від-

Таблиця 2

Розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму за регіонами, осіб [7–9]

Обслуговано туристів, усього						
Місце у рейтингу	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб
1	м. Київ	1748213	м. Київ	2143867	м. Київ	1833072
2	АР Крим	182909	АР Крим	176758	Львівська	78630
3	Львівська	108397	Львівська	170526	Івано-Франківська	60039
4	Івано-Франківська	105268	Донецька	82779	Харківська	56131
5	м. Севастополь	93899	м. Севастополь	80375	Одеська	32475
6	Харківська	81145	Івано-Франківська	72626	Дніпропетровська	26332
7	Донецька	67798	Харківська	63002	Запорізька	22448
8	Одеська	51808	Одеська	46845	Донецька	12084
9	Дніпропетровська	38417	Дніпропетровська	40445	Хмельницька	10589
10	Запорізька	25532	Запорізька	30253	Чернівецька	10553
-	Загалом Україна	2680507	Загалом Україна	3067747	Загалом Україна	2216957
Обслуговано в'їзних (іноземних) туристів, усього						
Місце у рейтингу	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб
1	м. Київ	123369	м. Київ	97199	м. Київ	10654
2	АР Крим	68153	АР Крим	62307	Одеська	2954
3	м. Севастополь	28693	м. Севастополь	24668	Львівська	1708
4	Львівська	18496	Львівська	14906	Івано-Франківська	567
5	Одеська	9509	Одеська	6959	Волинська	349
-	Загалом Україна	262465	Загалом Україна	221272	Загалом Україна	16618
Обслуговано виїзних (зарубіжних) туристів, усього						
Місце у рейтингу	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб
1	м. Київ	1409748	м. Київ	1837611	м. Київ	1680124
2	Харківська	69522	Львівська	120074	Харківська	53604
3	Львівська	51848	Донецька	56686	Львівська	52026
4	Донецька	38235	Дніпропетровська	34624	Одеська	24987
5	Одеська	30628	Одеська	33910	Дніпропетровська	23308
-	Загалом Україна	1774737	Загалом Україна	2270001	Загалом Україна	1925344
Обслуговано внутрішніх туристів, усього						
Місце у рейтингу	2012 рік		2013 рік		2014 рік	
	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб	Регіон	Осіб
1	м. Київ	215096	м. Київ	209057	м. Київ	142294
2	АР Крим	103165	АР Крим	102150	Івано-Франківська	54950
3	Івано-Франківська	95892	Івано-Франківська	59283	Львівська	24896
4	м. Севастополь	51552	м. Севастополь	38434	Запорізька	7291
5	Львівська	38053	Львівська	35546	Донецька	7102
6	Донецька	28508	Харківська	29080	Вінницька	5161
7	Одеська	11671	Донецька	24909	Одеська	4534
8	Харківська	10010	Запорізька	9560	Тернопільська	4059
9	Дніпропетровська	9135	Вінницька	6295	Херсонська	3380
10	Закарпатська	6671	Закарпатська	6073	Дніпропетровська	3024
11	Запорізька	6333	Одеська	5976	Хмельницька	2773
-	Загалом Україна	643305	Загалом Україна	576474	Загалом Україна	274995

Таблиця 3
Розподіл туристів, обслугованих туроператорами та турагентами за метою поїздки та видами туризму у 2014 р. [1-2; 7-10]

	Од. вим.	Усього	У тому числі за метою поїздки											
			Службова, ділова, навчання		Дозвілля, відпочинок		Лікування		Спортивний туризм		Спеціалізований туризм		Інше	
			осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
В'їзних туристів	України	осіб	16618		11019	66,31	1593	9,59	232	1,40	5	0,03	50	0,30
	Одеська область	осіб	2954		2853	96,58	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
В'їзних туристів	України	осіб	1925344		1847859	95,98	1172	0,06	1451	0,08	243	0,01	4029	0,21
	Одеська область	осіб	24987		23635	94,59	112	0,45	53	0,21	0	0,00	69	0,28
Внутрішніх туристів	України	осіб	274995		174115	63,32	21153	7,69	607	0,22	0	0,00	5941	2,16
	Одеська область	осіб	4534		3473	76,60	53	1,17	110	2,43	0	0,00	409	9,02
Усього	України	осіб	2216957		2032993	91,70	23918	1,08	2290	0,10	248	0,01	10020	0,45
	Одеська область	осіб	32475		29961	92,26	165	0,51	163	0,50	0	0,00	478	1,47
	%		1,46		1,47	-	0,69	-	7,12	-	0,00	-	4,77	-

носять здійснення поїздки з метою релігійного паломництва, мисливства, рибальства чи етнічних заходів [11].

Виходячи з даних таблиці 3, можна зробити висновок, що найбільша частка туристів (92,26%), що була обслугована туроператорами та турагентами в Одеській області у 2014 р., приходить на мету поїздки «дозвілля та відпочинок». Це також характерно для всієї країни у цілому. Якщо простежити розподіл даної мети поїздки за видами туризму, то можна констатувати, що туристи, які виїжджали з території України до інших країн, у 95,98% переслідували саме цю мету. Іноземні та внутрішні туристи в рамках країни обирали мету поїздки «дозвілля та відпочинок» у 66,31% та 63,32% випадків відповідно, що вказує на вагомий внесок службової мети поїздки (22,38% та 26,61% відповідно).

В Одеській області службова мета поїздки займає 5,26% (або 1,7 тис. осіб) від загальної кількості обслугованих туристів, але розподіл за видами туризму здійснюється нерівномірно: в'їзні туристи – 3,42% (101 особа); виїзні туристи – 4,47% (1118 осіб); внутрішні туристи – 10,79% (489 осіб). Тобто спостерігається нерозвиненість службової, ділової та навчальної мети для іноземних туристів в Одеській області. Це вказує на доцільність створення event-заходів для підвищення питомої ваги службової, ділової мети та навчання. Для цього пропонується організація конференцій, конгресів, ярмарків, виставок, лекцій, професійних спортивних заходів. Прикладом цієї пропозиції може бути організація Odessa Smart Forum, що поєднала у собі конференції шести вищих навчальних закладів Одеси.

Незважаючи на наявність санаторно-курортної бази в Одеській області, мета поїздки «лікування» займає вкрай низьку позицію. Жоден іноземний турист не купив тур до Одеської області заради покращення здоров'я у 2014 р. Це не виключає імовірність користування санаторно-лікувальними послугами без посередницької допомоги. Так, громадяни Республіки Молдова, використовуючи санаторії як засіб розміщення у Одеській області, мають можливість оздоровлення, але це не є метою поїздки.

В Одеській області великий потенціал для використання бальнеотерапії, кліматотерапії та інших санаторно-курортних процедур. Вже існує досвід створення інноваційних закладів, таких як Grand Marine, Nemo, але все ж існує проблема санаторіїв, які знаходяться у незадовільному стані. Курорт «Кюяльник», маючи 180-річний досвід надання лікувальних послуг, має бути пріоритетним напрямом реновації санаторно-курортного комплексу Одеської області.

Спортивний туризм в Одеській області знаходиться на передостанньому місці у 2014 р. Цей напрям не приваблює іноземних туристів

до Одеської області, та тільки 110 українських туристів відвідали область з цією метою. Розвиваючи напрями для внутрішнього та в'їзного туризму, Одеська область отримує можливість перетворити сальдо туристичного балансу на позитивний, тобто зайняти позицію рецептивного туризму. Перспективною метою поїздки може бути спортивний туризм, що нерозвинутий в організованій формі. Відтворення спортивно-туристичних клубів при вищих навчальних закладах, організація змагань можуть сприяти залученню туристів.

За напрямом «спеціалізований туризм» у 2014 р. в Одеській області не було обслуговано жодного туриста. Залучення туристів з релігійною, мисливською, рибальською та етнічною метою може мати стимулюючий ефект підвищення привабливості Одеської області. Організація паломницьких турів навіть до інших країн (Афон, Єрусалим) може поєднуватись із відвідуванням святих місць Одеської області.

Аналізуючи заплановані на 2015 р. заходи, можна зробити висновок, що з 118 різного роду

Таблиця 4

Розподіл громадян України за країнами, до яких вони виїжджали з Одеської області [1–2; 10]

Країна	2012 рік			2013 рік			2014 рік		
	Осіб	%	Місце	Осіб	%	Місце	Осіб	%	Місце
Туреччина	6983	22,80	1	5851	17,25	1	4949	19,81	1
Єгипет	3626	11,84	2	3355	9,89	3	3640	14,57	2
Чехія	2785	9,09	3	3360	9,91	2	2413	9,66	3
Греція	1150	3,75	8	2646	7,80	4	2257	9,03	4
ОАЕ	1620	5,29	5	2068	6,10	6	1538	6,16	5
Таїланд	1278	4,17	7	1238	3,65	9	1305	5,22	6
Італія	2345	7,66	4	2105	6,21	5	961	3,85	7
Болгарія	1315	4,29	6	2009	5,92	7	740	2,96	8
Іспанія	1074	3,51	9	1632	4,81	8	686	2,75	9
Франція	950	3,10	10	772	2,28	12	559	2,24	10
Ізраїль	583	1,90	13	447	1,32	15	557	2,23	11
Чорногорія	612	2,00	12	1039	3,06	10	546	2,19	12
Угорщина	411	1,34	15	400	1,18	17	500	2,00	13
Австрія	456	1,49	14	411	1,21	16	443	1,77	14
Польща	731	2,39	11	73	0,00	36	385	1,54	15
Хорватія	398	1,30	16	237	0,69	23	302	1,21	16
Шрі-Ланка	303	0,99	19	484	1,43	14	249	1,00	17
Індія	333	1,09	17	267	0,79	20	233	0,93	18
Німеччина	267	0,87	20	854	2,52	11	223	0,89	19
Кіпр	227	0,74	23	153	0,45	27	222	0,89	20
Російська Федерація	327	1,07	18	400	1,18	18	144	0,57	25
США	239	0,78	22	318	0,94	19	142	0,56	26
Філіппіни	56	0,18	40	748	2,21	13	3	0,01	70
Залишок	2559	8,36	-	3043	8,97	-	1990	7,96	-
Загалом	30628	100,00	-	33910	100,00	-	24987	100,00	-

Таблиця 5

Розподіл іноземних громадян за країнами, з яких вони прибули в Одеську область [1–2; 10]

Місце у рейтингу	2012 р.			2013 р.			2014 р.		
	Країна	Осіб	%	Країна	Осіб	%	Країна	Осіб	%
1	РФ	5435	57,16	РФ	5322	76,48	Білорусь	1535	51,96
2	Німеччина	1164	12,24	США	190	2,73	Польща	445	15,06
3	США	448	4,71	Велика Британія	185	2,66	Грузія	336	11,37
4	Австрія	252	2,65	Білорусь	164	2,36	РФ	238	8,06
5	Велика Британія	245	2,58	Австралія	154	2,21	Литва	138	4,67
6	Туреччина	235	2,47	Австрія	147	2,11	Ізраїль	62	2,10
7	Італія	232	2,44	Нідерланди	119	1,71	Італія	38	1,29
8	Австралія	200	2,10	Італія	97	1,39	Туреччина	36	1,22
9	Нідерланди	146	1,54	Японія	75	1,08	Бельгія	31	1,05
10	Угорщина	120	1,26	Німеччина	65	0,93	Франція	28	0,95

фестивалів, виставок, концертів, ярмарок 87 відносяться до дозвілля, 19 – до гастрономічних, дев'ять – до спортивних та три – до наукових, що, у свою чергу, свідчить про нерівномірність їхнього розподілу. На нашу думку, доцільно збільшити кількість заходів спортивного та наукового спрямувань. Прикладом може бути популяризація веломарафону «Куяльник», переходу «100 км Поясом Слави», Science Slam Одеса [12].

Протягом 2014 р. 24987 наших співвітчизників відвідали 90 країн світу (табл. 4). Найбільш популярними серед мешканців Одеської області були Туреччина (19,81% вибувших туристів), Єгипет (14,57%), Чеська Республіка (9,66%), Греція (9,03%), ОАЕ (6,16%). Більшість туристів (94,59%) виїжджали за кордон з метою дозвілля та відпочинку.

Розглядаючи динаміку змін в уподобаннях туристів, треба відзначити, що Туреччина посідає перше місце протягом останніх трьох досліджуваних років, Єгипет та Чехія по чергово займали друге та третє місце; такий напрямок, як Греція, набув широкої популярності тільки в останні 2013–2014 рр., Об'єднані Арабські Емірати займають біль-менш стабільне п'яте місце; Італія, Болгарія, Іспанія, Франція поступово стають менш відвідуваними туристами з Одеської області, та треба відмітити різке падіння попиту на купівлю туристичних путівок до Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки.

Послугами туроператорів та турагентів Одеської області скористалися 3,0 тис. іноземних туристів із 28 країн світу. Найбільша кількість іноземних туристів прибула з Білорусі – 1,5 тис. (табл. 5).

Треба відзначити стрімке падіння попиту на тури до Одеської області з таких країн, як Російська Федерація (зменшення з 76,48% у 2013 р. до 8,06% у 2014 р.), США (у 2013 р. приїхали 190 туристів проти 27 туристів, що скористались послугами туроператорів та турагентів у 2014 р.), Велика Британія (у 2013 р. – 185 туристів проти дев'яти туристів у 2014 р.). Навпроти, спостерігається зростання кількості туристів з нижченаведених країн: Польща (у 2013 р. ніхто не приїхав, а у 2014 р. – 445 туристів), Грузія (у 2013 р. – сім туристів, у 2014 р. – 336), Литва (у 2013 р. – жоден турист, у 2014 р. – 138).

Висновки. У цілому можна відзначити формування певних тенденцій структури туристичних потоків Одеської області:

- зниження туристичної активності відображує не лише стан внутрішнього ринкового середовища, але і низький імідж України, що залишається незмінним;

- спостерігається тенденція перевищення виїзного потоку над в'їзним, що усклад-

нює сальдо туристичного балансу Одеської області;

- у структурі туристичних потоків більша питома вага припадає на мету поїздки «дозвілля та відпочинок», у той час як службовий, лікувальний, спортивний та спеціалізований туризм залишаються потенційними для розвитку за рахунок проведення певних заходів;

- спостерігається підвищення рівня Одеської області у структурі розподілу в Україні у цілому за видами туризму у відносному виразі за рахунок вибуття з туристичного ринку АР Крим, м. Севастополь, Донецької області;

- слід відзначити мотиваційний і географічний перерозподіл в'їзного та виїзного туризму.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Туристична діяльність в Одеській області у 2014 році : [статистичний збірник]. – О. : Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 47 с.
2. Туристична діяльність в Одеській області у 2013 році : [статистичний збірник]. – О. : Головне управління статистики в Одеській області, 2014. – 48 с.
3. Галасюк С.С. Дослідження структури туристопотоку Одеського регіону / С.С. Галасюк // Туристична індустрія: сучасний стан та пріоритети розвитку : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луганськ : ЛНУ, 2009. – С. 39–44.
4. Галасюк С.С. Проблеми розвитку туристичної діяльності в Одеському регіоні / С.С. Галасюк // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – Одеса : ОДЕУ, 2009. – Вип. 35. – С. 160–167.
5. Герасименко В.Г. Методика визначення кількісних показників регіонального ринку туристичних послуг / В.Г. Герасименко, В.Я. Павлоцький // Регіональна економіка. – 2011. – № 2. – С. 157–163.
6. Нездойминов С.Г. Туристический поток – фактор конкурентоспособности региона / С.Г. Нездойминов // ARS ADMINISTRANDI. – Пермь : ПГИНУ, 2014. – № 3. – С. 78–83.
7. Туристична діяльність в Україні у 2012 році : [статистичний збірник]. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 270 с.
8. Туристична діяльність в Україні у 2013 році : [статистичний збірник]. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 270 с.
9. Туристична діяльність в Україні у 2014 році : [статистичний збірник]. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 74 с.
10. Туристична діяльність в Одеській області у 2012 році : [статистичний збірник]. – О. : Головне управління статистики в Одеській області, 2013. – 50 с.
11. Роз'яснення щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-туризм (річна) «Звіт про туристичну діяльність» від 30.11.2012 р. № 18/1-12/33 // Державна служба статистики України. – Київ, 2012.
12. Туристическая Одесса. Календарь событий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.odessatourism.org/do/calendar>.